

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
Aviz asupra proiectului de lege constituțională
pentru modificarea Constituției Republicii Moldova

Nr.1 din 11.07.2000

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.84-87/30 din 21.07.2000

* * *

În numele Republicii Moldova,

Curtea Constituțională în componența:

Pavel BARBALAT	- președinte
Nicolae CHISEEV	- judecător
Mihai COTOROBAI	- judecător
Constantin LOZOVANU	- judecător-raportor
Gheorghe SUSARENCO	- judecător-raportor
Ion VASILATI	- judecător-raportor

cu participarea grefierului Aliona Balaban, reprezentantului Președintelui Republicii Moldova Mihai Petrachi, reprezentantului Parlamentului Ion Creangă și a deputatului în Parlament Ion Morei, în conformitate cu art.135 alin.(1) lit.c), art.141 alin.(1) lit.c) din Constituție, art.4 alin.(1) lit.c) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art.4 alin.(1) lit.c) din Codul jurisdicției constituționale, a examinat în ședință plenară publică sesizarea Președintelui Republicii Moldova, care solicită avizul Curții Constituționale asupra proiectului de lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova, pe care intenționează să-l prezinte Parlamentului pentru a fi supus referendumului.

Prin decizia Curții Constituționale din 18 mai 2000 sesizarea a fost acceptată spre examinare în fond și înscrisă în ordinea de zi.

La 14 iunie 2000 Președintele Republicii Moldova, suplimentar la proiectul prezentat anterior, a prezentat proiectul de lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova, definitivat în conformitate cu propunerile Comisiei mixte, adoptate la 27 mai 2000, iar pe 22 iunie 2000, prin scrisoarea nr.05/1-01-71, a solicitat avizul Curții Constituționale la proiectul legii constituționale în ultima redacție.

Curtea Constituțională, avînd competența de a se pronunța asupra inițiativelor de revizuire a Constituției, examinînd adresarea Președintelui Republicii Moldova, proiectul de lege anexat și audiind informația judecătorilor-raportori, argumentele reprezentanților șefului statului și al Parlamentului,

a c o n s t a t a t:

În temeiul art.141 alin.(1) lit.c) din Constituție, Președintele Republicii Moldova a inițiat procedura de revizuire a Constituției prin referendum constituțional, prezentînd Curții Constituționale spre avizare proiectul de lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova în redacția care urmează:

"Noi, poporul Republicii Moldova, exercitîndu-ne în mod direct suveranitatea națională și dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, exprimîndu-ne voința asupra problemei ce ține de perfecționarea sistemului constituțional de organizare și funcționare a puterilor în stat, în temeiul art.2, art.39 și art.75 din Constituție, adoptăm prezenta lege.

Articol unic. - Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994, se modifică după cum urmează:

1. După capitolul III se introduce un nou capitol III/1, cu următorul cuprins:

"CAPITOLUL III/1
AVOCATUL POPORULUI

Articolul 59/1

Statutul și atribuțiile

(1) Avocatul Poporului este o instituție de stat independentă, care contribuie la respectarea drepturilor și libertăților constituționale ale omului.

(2) Avocatul poporului este ales cu votul majorității deputaților. El poate fi revocat cu votul a 2/3 din deputați.

(3) Avocatul poporului prezintă Parlamentului un raport anual privind activitatea sa.

(4) Organizarea, competența și modul de desfășurare a activității instituției Avocatul Poporului sînt stabilite prin lege organică.

2. La articolul 60:

din titlu și din alineatul (1) cuvîntul "suprem" se exclude;

alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) Parlamentul este compus din 100 deputați care se aleg în baza sistemului electoral mixt: 70 de deputați - în circumscripții electorale uninominale, iar 30 de deputați - într-o singură circumscripție electorală națională."

3. La articolul 61:

alineatul (3) va avea următorul cuprins:

"(3) Alegerile deputaților în Parlament se desfășoară în ultima duminică a lunii în care expiră mandatul Parlamentului sau în cel mult 45 de zile de la data intrării în vigoare a decretului privind dizolvarea Parlamentului."

4. La articolul 63 alineatul (2), cuvintele "în cel mult 30 de zile de la alegeri" se substituie prin cuvintele "în a treia duminică după alegeri, dacă au fost aleși cel puțin 2/3 din numărul deputaților".

5. La articolul 64 alineatul (2), cuvîntul "aleși" se exclude.

6. Articolul 66:

litera a) va avea următorul cuprins:

"a) adoptă legi, moțiuni și hotărîri";

litera b) se completează cu cuvintele "în conformitate cu articolul 75";

literele m) și o) se exclud;

literele n), p) și r) devin, respectiv, literele m), n) și o);

litera f) va avea următorul cuprins:

"f) exercită controlul parlamentar, în condițiile prevăzute de Constituție";

litera j) va avea următorul cuprins:

"j) alege, numește și revocă din funcțiile publice, în condițiile prevăzute de Constituție și de lege.";

litera l) va avea următorul cuprins:

"l) aprobă declararea mobilizării parțiale sau generale, a stării de asediu și de război".

7. La articolul 70:

alineatul (1) se completează în final cu cuvintele ", cu excepția activității didactice și științifice".

8. Secțiunea a 3-a din Capitolul IV va fi intitulată după cum urmează:

"Secțiunea a 3-a
PROCEDURA LEGISLATIVĂ. REFERENDUMUL"

9. Articolul 72 va avea următorul cuprins:

"Articolul 72

Categoriile de legi și alte acte ale Parlamentului

(1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice, legi ordinare, moțiuni și hotărâri.

(2) Legile constituționale sînt cele de revizuire a Constituției.

(3) Domeniile care fac obiectul reglementării legislative sînt:

a) drepturile, libertățile fundamentale ale omului și garanțiile realizării lor;

b) sistemul electoral, organizarea și desfășurarea referendumului;

c) organizarea și funcționarea Parlamentului, Guvernului și altor autorități publice;

d) organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a contenciosului administrativ;

e) organizarea și funcționarea Consiliului Legislativ;

f) principiile fundamentale ale organizării generale a apărării naționale;

g) statutul deputatului, garanțiile fundamentale acordate magistraților, funcționarilor publici și militarilor;

h) organizarea administrației publice locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală;

i) organizarea și funcționarea partidelor politice;

j) adoptarea bugetului de stat și a bugetului asigurărilor sociale de stat;

k) regimul juridic general al proprietății și al moștenirii, drepturile reale și obligațiile civile și comerciale;

l) naționalizarea întreprinderilor și transferarea proprietății publice în sectorul privat;

m) regimul zonei economice exclusive;

n) regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele și protecția socială;

o) organizarea generală a învățămîntului;

p) regimul general al cultelor religioase;

q) infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora;

r) acordarea amnistiei și grațierii;

s) regimul stării de urgență, de asediu și de război;

t) alte domenii pentru care Constituția prevede sau Parlamentul consideră necesară reglementarea legislativă.

(4) Prin lege organică se reglementează:

a) relațiile din domeniile pentru care Constituția prevede adoptarea de legi organice;

b) alte relații din domeniile reglementării legislative prevăzute de Constituție pentru care Parlamentul consideră necesară adoptarea de legi organice.

(5) Legile ordinare intervin în orice domeniu pentru care Constituția prevede reglementarea legislativă, cu excepția celor rezervate legilor constituționale și legilor organice.

(6) Moțiunea de cenzură constructivă este actul prin care Parlamentul exprimă vot de neîncredere Prim-ministrului și propune concomitent Președintelui Republicii Moldova, pentru numire, candidatura noului Prim-ministru.

(7) Moțiunea de cenzură este actul prin care Parlamentul exprimă vot de neîncredere Guvernului în cazul în care acesta își angajează răspunderea în fața Parlamentului asupra declarației de politică generală, a unui program de activitate sau a unui proiect de lege.

(8) Moțiunea este actul prin care Parlamentul își exprimă poziția într-o anumită problemă de politică internă sau externă.

(9) Hotărârile se adoptă pentru organizarea activității interne a Parlamentului și pentru alegerea, numirea sau revocarea din funcțiile publice, în cazurile rezervate Parlamentului de Constituție și de lege."

10. Articolul 74 va avea următorul cuprins:

"Articolul 74

Adoptarea legilor și hotărârilor

(1) Legile constituționale se adoptă conform procedurii stabilite în titlul VI.

(2) Legile organice se adoptă cu votul majorității deputaților, după cel puțin două lecturi.

(3) Legile ordinare și hotărârile se adoptă cu votul majorității deputaților prezenți la ședință, cu excepția cazurilor prevăzute de Constituție. Pentru adoptarea acestor acte, prezența majorității deputaților este obligatorie.

(4) Parlamentul examinează proiectele de legi, prezentate de Guvern, precum și propunerile legislative, acceptate de acesta, în conformitate cu ordinea și prioritățile stabilite de Guvern. Guvernul poate cere examinarea acestor proiecte potrivit unei proceduri de urgență.

(5) Procedura de adoptare a legilor și a altor acte ale Parlamentului, inclusiv cea de urgență, se stabilește prin Regulamentul Parlamentului.

(6) Legile se trimit spre promulgare Președintelui Republicii Moldova".

11. Articolul 75 va avea următorul cuprins:

"Articolul 75

Referendumul

(1) Cele mai importante probleme ale societății și ale statului pot fi supuse referendumului republican consultativ.

(2) Un referendum consultativ privind problemele de interes național poate fi declarat de Președintele Republicii Moldova sau de Parlament, după o consultare reciprocă, în termenul stabilit de legislația în vigoare.

(3) Organizarea și desfășurarea referendumului constituțional se face în conformitate cu articolele 141-143 din Constituție și legislația în vigoare.

(4) Problemele de o importanță deosebită pentru o localitate pot fi supuse referendumului local, în condițiile legislației în vigoare."

12. Articolul 76:

în prima propoziție sintagma "sau la data" se substituie cu cuvintele "sau la o dată ulterioară publicării".

13. Articolul 77 se completează cu alineatul (3), care va avea următorul cuprins:

"(3) Președintele Republicii Moldova veghează la respectarea Constituției și buna funcționare a autorităților publice. În acest scop, Președintele exercită funcția de mediere între puterile statului, precum și între stat și societate."

14. La articolul 79 alineatul (2), propoziția întâi va avea următorul cuprins:

"(2) Președintele Republicii Moldova depune, în a doua duminică după alegeri, în prezența Curții Constituționale, următorul jurământ poporului:"

15. Articolul 81:

în alineatul (3) cuvântul "aleși" se exclude;

după alineatul (3) se adaugă alineatul (4), cu următorul cuprins:

"(4) În termen de 45 de zile de la data demiterii Președintelui Republicii Moldova se va organiza, în conformitate cu legea, alegeri

pentru funcția de Președinte al Republicii Moldova."

16. Articolul 82 va avea următorul cuprins:

"Articolul 82

Numirea Guvernului

(1) După consultarea fracțiunilor parlamentare, Președintele Republicii Moldova desemnează un candidat pentru funcția de Prim-ministru. În cazul în care candidatul propus este ales, în termen de 7 zile de la desemnare, cu votul majorității deputaților, acesta va fi numit în funcție de către Președintele Republicii Moldova.

(2) În cazul în care candidatul nu va fi ales în condițiile alineatului (1), Parlamentul este în drept să aleagă un Prim-ministru, la propunerea a cel puțin 1/4 din deputați, cu votul majorității deputaților, în termen de 7 zile de la primul scrutin.

(3) În cazul imposibilității alegerii, în acest termen, a Prim-ministrului, Parlamentul recurge imediat la un nou tur de scrutin pe bază de alternativă. Președintele Republicii Moldova, în termen de 3 zile de la alegere, fie că numește în funcția de Prim-ministru candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi, fie că dizolvă Parlamentul.

(4) Președintele Republicii Moldova numește membrii Guvernului, la propunerea Prim-ministrului.

(5) În caz de remanieri în Guvern sau de vacanță a funcției, intervenită în cazurile prevăzute la articolul 100, Președintele Republicii Moldova revocă din funcție pe unul sau pe unii membri ai Guvernului și numește în funcție pe aceștia, la propunerea Prim-ministrului.

(6) Președintele Republicii Moldova este în drept să revoce din funcție Prim-ministrul și să inițieze, în termen de 3 zile, procedura de numire a noului Prim-ministru, în condițiile alineatelor (1) - (3).

(7) Președintele Republicii Moldova demite Guvernul, în condițiile articolului 106."

17. La articolul 84:

alineatul (1) se exclude;

alineatul (2) devine alineat unic.

18. Articolul 85 va avea următorul cuprins:

"Articolul 85

Dizolvarea Parlamentului

(1) În cazul imposibilității alegerii Prim-ministrului, în condițiile art.82 alin.(3) sau al adoptării moțiunii de cenzură, în condițiile articolului 106, Președintele Republicii Moldova, după consultarea fracțiunilor parlamentare, poate dizolva Parlamentul.

(2) Parlamentul nu poate fi dizolvat în timpul stării de urgență, de asediu sau de război."

19. La articolul 86:

alineatele (2) și (3) vor avea următorul cuprins:

"(2) Președintele Republicii Moldova, după consultarea comisiei permanente de specialitate a Parlamentului, acreditează și recheamă reprezentanții diplomați ai Republicii Moldova și decide înființarea, desființarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice, în condițiile legii.

(3) Reprezentanții diplomați ai altor state sînt acreditați pe lîngă Președintele Republicii Moldova."

20. La articolul 87:

alineatul (3) se completează în final cu următorul text: "și se menține în sesiune pe toată durata agresiunii";

la alineatul (4), după sintagma "Președintele Republicii Moldova",

se introduce textul "declară stare de urgență și de asediu,".

21. Articolul 88 va avea următorul cuprins:

"Articolul 88

Alte atribuții de bază

Președintele Republicii Moldova exercită și următoarele atribuții de bază:

a) propune Parlamentului spre aprobare, prin mesaj, doctrina militară a statului;

b) coordonează activitatea organelor puterii de stat în domeniul apărării și securității naționale;

c) numește și eliberează din funcție comandamentul suprem al forțelor armate;

d) exercită funcția de Președinte al Consiliului Suprem de Securitate, asigură conducerea generală și conlucrarea autorităților publice în domeniul asigurării securității statului, legalității și ordinii publice;

e) numește în și revocă din funcțiile publice, în condițiile legii;

f) declară referendum în conformitate cu articolul 75;

g) prezintă anual un mesaj public națiunii;

h) aprobă statutul și stabilește atribuțiile și structura aparatului Președintelui;

i) emite decrete privind cetățenia Republicii Moldova și acordă azil politic;

j) conferă decorații și titluri de onoare;

k) acordă gradele militare și gradele speciale supreme prevăzute de lege;

l) acordă rangul diplomatic de ambasador;

m) conferă grade superioare de clasificare judecătorilor și lucrătorilor din procuratură, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, precum și altor categorii de funcționari, în condițiile legii;

n) suspendă actele Guvernului până la adoptarea hotărârii definitive a Curții Constituționale;

o) acordă grațieri individuale;

p) exercită și alte atribuții stabilite prin lege."

22. Articolul 89:

la alineatul (2), propoziția a doua va avea următorul cuprins:

"Președintele Republicii Moldova este în drept să prezinte explicații cu privire la faptele ce i se impută Parlamentului și Curții Constituționale care constată circumstanțele ce justifică suspendarea din funcție a Președintelui Republicii Moldova.";

alineatul (3) va avea următorul cuprins:

"Dacă avizul Curții Constituționale este favorabil suspendării din funcție a Președintelui Republicii Moldova, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Președintelui."

23. Articolul 90 alineatul (3):

sintagma "3 luni" se substituie cu sintagma "45 de zile";

după cuvântul "legea" se adaugă cuvântul "organică".

24. Articolul 91:

alineatul unic, care va deveni alineatul (1), se completează cu alineatul (2), care va avea următorul cuprins:

"(2) Persoana care asigură interimatul funcției de Președinte al Republicii Moldova nu este în drept să exercite atribuțiile prevăzute la articolul 82, la articolul 85 și la articolul 88 literele c), e) și f)."

25. Articolul 93 va avea următorul cuprins:

Promulgarea legilor

(1) Președintele Republicii Moldova promulgă legile în termen de 15 zile de la data primirii lor.

(2) Președintele Republicii Moldova este în drept, în cazul în care are obiecții asupra unei legi, să o trimită pentru o nouă deliberare Parlamentului, în termenul prevăzut la alineatul (1).

(3) Parlamentul va reexamina legea, trimisă de Președintele Republicii Moldova, în termen de 15 zile.

(4) În cazul în care Parlamentul își menține, cu votul a două treimi din deputați, hotărârea adoptată anterior, Președintele promulgă legea.

(5) Legile privind modificarea Constituției se promulgă de către Președintele Republicii Moldova în mod obligatoriu, în termen de 15 zile de la data aprobării lor prin referendum sau după expirarea a 100 de zile de la data adoptării legii, dacă în acest termen nu a fost inițiat un referendum constituțional."

26. Articolul 94:

alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) Decretele emise de către Președintele Republicii Moldova în exercitarea atribuțiilor sale prevăzute în articolul 87 alineatele (2), (3) și (4) și în articolul 88 literele b) și d) se contrasemnează de către Prim-ministru."

27. Articolele 96, 97 și 98 vor avea următorul cuprins:

"Articolul 96

Rolul Guvernului și responsabilitatea membrilor săi

(1) Guvernul este organul colegial al puterii executive și exercită următoarele atribuții:

- a) asigură realizarea politicii interne și externe a statului;
- b) exercită conducerea generală a administrației publice;
- c) elaborează programe curente și strategice de dezvoltare social-economică și tehnico-științifică a țării;
- d) stabilește ordinea și prioritățile examinării de către Parlament a proiectelor de legi și a propunerilor legislative;
- e) asigură executarea legilor și a decretelor Președintelui Republicii Moldova;
- f) asigură reglementarea legislativă prin ordonanțe în domeniul raporturilor sociale și economice, în modul prevăzut de articolul 105;
- g) instituie, reorganizează și lichidează autorități administrative în condițiile legii organice;
- h) asigură legalitatea, ordinea publică, respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor;
- i) realizează colaborarea economică cu țările lumii, promovează interesele naționale în activitatea economică externă;
- j) asigură respectarea tratatelor și acordurilor internaționale la care Republica Moldova este parte.

(2) În exercitarea atribuțiilor, Guvernul se conduce de declarația privind politica generală și de programul său de activitate.

(3) Membrii Guvernului poartă responsabilitate politică pentru rezultatele administrării domeniilor lor de activitate, în modul stabilit de Constituție și de legislația în vigoare.

Articolul 97

Structura Guvernului

Guvernul este alcătuit din Prim-ministru, viceprim-miniștri, miniștri și alți membri, stabiliți prin lege organică.

Articolul 98

Durata funcției de membru al Guvernului

Guvernul și fiecare membru în parte își exercită atribuțiile din ziua depunerii în fața Președintelui Republicii Moldova a jurământului prevăzut la articolul 79 alineatul (2) pînă la data încetării funcției în cazurile prevăzute de articolul 103."

28. Articolele 100, 101, 102 și 103 vor avea următorul cuprins:

"Articolul 100

Vacanța funcției de membru al Guvernului

Vacanța funcției de membru al Guvernului intervine în caz de demisie, de demitere, de deces, de incompatibilitate sau de imposibilitate definitivă de exercitare a atribuțiilor, în conformitate cu legea organică.

Articolul 101

Prim-ministrul

(1) Prim-ministrul organizează activitatea Guvernului în scopul îndeplinirii obiectivelor declarației privind politica generală și altor programe de activitate, urmărește executarea acestora și informează Președintele Republicii Moldova despre rezultatele executării.

(2) Prim-ministrul exercită conducerea nemijlocită a Guvernului și coordonează activitatea membrilor acestuia, supune Guvernului spre deliberare proiectele de ordonanțe, în conformitate cu articolul 105.

(3) Dacă Prim-ministrul se află în una din situațiile prevăzute la articolul 100 sau este în imposibilitate de a-și exercita atribuțiile, Președintele Republicii Moldova va desemna un alt membru al Guvernului ca Prim-ministru interimar, pentru a îndeplini atribuțiile de Prim-ministru pînă la numirea noului Prim-ministru. Interimarul pe perioada imposibilității exercitării atribuțiilor încetează, dacă Prim-ministrul își reia activitatea în Guvern.

Articolul 102

Actele Guvernului

(1) Guvernul adoptă ordonanțe și hotărîri care se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) Ordonanțele se adoptă în scopul și în modul prevăzut la articolul 105.

(3) Hotărîrile se adoptă pentru organizarea executării legilor.

(4) Ordonanțele și hotărîrile se semnează de către Prim-ministru și se contrasemnează de către miniștrii care au obligația punerii lor în aplicare.

Articolul 103

Încetarea funcției de membru al Guvernului

(1) În cazul alegerii Parlamentului sau a Președintelui Republicii Moldova, sau în cazul adoptării moțiunii de cenzură constructivă în condițiile articolului 104, funcția de Prim-ministru încetează.

(2) Funcția de membru al Guvernului încetează în cazul demisiei Guvernului, în condițiile art.106, sau în cazurile prevăzute la articolul 100.

(3) În cazul demisiei Guvernului, al demisiei sau demiterii unuia sau a unor membri ai Guvernului, aceștia își exercită funcția pînă la data depunerii jurământului de către Guvernul, membrul sau membrii Guvernului noi-numiți."

29. Capitolul VII va avea următorul cuprins:

"Capitolul VII

RAPORTURILE PARLAMENTULUI CU GUVERNUL

Articolul 104

Controlul parlamentar

(1) Guvernul, în cadrul controlului parlamentar al activității sale, prezintă informațiile și documentele cerute de Parlament și de comisiile sale, prin intermediul președinților acestora.

(2) Guvernul și fiecare dintre membrii săi sînt obligați să răspundă la întrebările și interpelările formulate de deputați, în condițiile legii organice.

(3) Membrii Guvernului au acces la lucrările Parlamentului, la solicitarea acestuia.

(4) Parlamentul poate adopta, cu votul majorității deputaților prezenți, o moțiune prin care să-și exprime poziția față de obiectul interpelării, informînd despre acest fapt Președintele Republicii Moldova.

(5) Parlamentul poate exprima vot de neîncredere Prim-ministrului prin adoptarea, la propunerea a cel puțin 1/4 din deputați, a unei moțiuni de cenzură constructive. Inițiativa adoptării moțiunii de cenzură constructive se examinează după cel puțin 3 zile, dar nu mai tîrziu de 6 zile de la data prezentării în Parlament.

(6) Parlamentul nu poate exprima neîncrederea sa față de Prim-ministru decît alegînd, cu votul majorității deputaților, un succesor la funcția de Prim-ministru.

(7) Adoptarea de către Parlament a moțiunii de cenzură constructive atrage demisia de drept a Prim-ministrului și obligația Președintelui Republicii Moldova de a numi, în termen de 3 zile, noul Prim-ministru.

Articolul 105

Delegarea legislativă

(1) După deliberare, Guvernul poate solicita Parlamentului, în vederea realizării programului său de activitate, adoptarea unei legi organice de abilitare pentru adoptarea ordonanțelor în domeniile care fac obiectul reglementării legislative.

(2) Legea de abilitare va stabili, în mod obligatoriu, domeniul raporturilor care pot fi reglementate prin ordonanțe și data pînă la care Guvernul se abilitază să adopte ordonanțe.

(3) Ordonanțele intră în vigoare la data publicării lor.

(4) Proiectul de lege privind aprobarea ordonanței sau a ordonanțelor este prezentat, spre aprobare, Parlamentului, în termenul stabilit de legea de abilitare. Aprobarea ordonanțelor se face prin lege organică sau ordinară, în funcție de caracterul raporturilor reglementate. Respingerea de către Parlament a proiectului de lege privind aprobarea ordonanțelor sau nerespectarea termenului stabilit de legea de abilitare atrage încetarea efectelor ordonanței.

(5) După expirarea termenului prevăzut la alineatul (2), ordonanțele nu pot fi modificate sau abrogate decît prin legea respectivă.

(6) Ordonanțele nu se supun promulgării.

Articolul 106

Angajarea răspunderii Guvernului

(1) Guvernul își poate angaja răspunderea în fața Parlamentului asupra unei declarații de politică generală, a unui program de activitate sau a unui proiect de lege.

(2) Guvernul este demis dacă Parlamentul a adoptat, la propunerea a cel puțin 1/4 din deputați, în decurs de 3 zile de la data angajării răspunderii Guvernului, o moțiune de cenzură, cu votul majorității deputaților.

(3) Dacă Guvernul nu a fost demis în condițiile alineatului (2), proiectul de lege prezentat se consideră adoptat în redacția propusă de

Guvern și se promulgă în conformitate cu art.93, iar declarația de politică generală sau programul de activitate devine obligatori(e)u pentru Guvern.

(4) În cazul adoptării moțiunii de cenzură, Președintele Republicii Moldova poate, în termen de 7 zile, să dizolve Parlamentul. Dreptul de dizolvare dispăre din momentul în care Parlamentul a ales, cu votul majorității deputaților, un alt Prim-ministru."

30. Articolele 107-113 se includ într-o nouă secțiune 1 din Capitolul VIII cu titlul

"Secțiunea 1
ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ CENTRALĂ ȘI LOCALĂ"

31. La articolul 107 alineatul (1), cuvântul "dispozițiile" se substituie cu cuvântul "ordonanțele".

32. Secțiunea a 3-a "Procuratura" din Capitolul IX devine secțiunea a 2-a din Capitolul VIII, cu următorul cuprins:

"Secțiunea a 2-a
PROCURATURA

Articolul 114

Atribuțiile și structura

(1) Procuratura reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, drepturile și libertățile cetățenilor, conduce și efectuează urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanțele judecătorești, în condițiile legii.

(2) Procuratura își exercită atribuțiile prin procuraturile instituite în teritoriu, în condițiile legii.

Articolul 115

Statutul procurorilor

(1) Procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiului legalității, al imparțialității și al controlului ierarhic, sub autoritatea Ministerului Justiției.

(2) Funcția de procuror este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția activității didactice și științifice."

33. Articolele 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122 și 123 devin, respectiv, articolele 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124 și 125.

34. Articolul 117 va avea următorul cuprins:

"Articolul 117

Instanțele judecătorești

(1) Justiția se înfăptuiește prin Curtea Supremă de Justiție și prin instanțele judecătorești de grade diferite, ale căror organizare, funcționare și competență sînt stabilite prin lege organică.

(2) Pentru anumite categorii de cauze pot funcționa, potrivit legii, judecătorii specializate.

(3) Înființarea de instanțe extraordinare este interzisă."

35. Articolul 123 alineatul (1) se completează în final cu textul:

" , la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii."

36. Articolele 124 și 125 vor avea următorul cuprins:

"Articolul 124

Atribuțiile

Consiliul Superior al Magistraturii propune, în condițiile legii, numirile, transferările, promovările magistraților și asigură aplicarea

măsurilor disciplinare față de aceștia.

Articolul 125

Componenta

(1) Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 15 membri cu un mandat de 4 ani.

(2) Din Consiliul Superior al Magistraturii fac parte de drept: Președintele Curții Supreme de Justiție, Procurorul General și Ministrul Justiției.

(3) Șase membri sînt aleși prin vot secret: patru din rîndul judecătorilor și doi din rîndul procurorilor. Șase membri sînt numiți: trei de Președintele Republicii Moldova și trei de Parlament, din rîndul profesorilor titulari, avocaților și personalităților notorii în domeniul jurisprudenței.

(4) Președintele și vicepreședintele Consiliului Superior al Magistraturii se aleg prin vot secret, din rîndul membrilor Consiliului, cu votul majorității acestora.

(5) Funcția de Președinte al Consiliului Superior al Magistraturii este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată retribuită, cu excepția activității didactice și științifice."

37. Articolul 131:

după alineatul (3) se introduce un nou alineat (4), care va avea următorul cuprins:

"(4) Orice proiect de lege sau propunere legislativă care atrage majorarea sau diminuarea veniturilor sau a cheltuielilor bugetare nu pot fi adoptate decît după acceptarea acestora de către Guvern".;

alineatele (4) și (5) devin, respectiv, alineatele (5) și (6).

38. Articolul 135 alineatul (1):

la litera a):

cuvintele ", regulamentelor" și "precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte" se exclud;

cuvîntul "dispozițiilor" se substituie cu cuvîntul "ordonanțelor";

la litera f) cuvintele "dizolvarea Parlamentului" se exclud.

39. Articolul 141:

la alineatul (1):

după sintagma "Revizuirea Constituției" se adaugă cuvintele "pe cale parlamentară sau prin referendum,";

la litera a) sintagma "raioane și municipii" se substituie cu cuvintele "unitățile administrativ-teritoriale de nivelul doi", iar cifra "5000" se substituie cu cifra "20000";

litera d) se exclude.

După alineatul (2), articolul se completează cu alineatele (3) și (4), care vor avea următorul cuprins:

"(3) În cazul în care cetățenii, în condițiile alineatului (1) litera a), sau Președintele Republicii Moldova inițiază revizuirea Constituției, prin referendum, Parlamentul, fără a se pronunța și a modifica proiectul de lege constituțională, declară, în termen de o lună de la data prezentării, referendumul constituțional care se desfășoară în modul stabilit de legislația în vigoare.

(4) În condițiile alineatului (3), Parlamentul este în drept să supună, concomitent, aprobării prin referendum un proiect de lege constituțională de alternativă."

40. Articolul 142 alineatul (1) se expune într-o nouă redacție, care va avea următorul cuprins:

"(1) Dispozițiile privind caracterul suveran, independent și unitar al statului, precum și dispozițiile prevăzute la articolele 1-6 și cele referitoare la neutralitatea permanentă a statului pot fi revizuite numai cu aprobarea lor prin referendum constituțional, cu votul

majorității cetățenilor înscriși în listele electorale."

41. Articolul 143 va avea următorul cuprins:

"Articolul 143

Legea privind modificarea Constituției

(1) Parlamentul adoptă legea cu privire la modificarea Constituției, cu votul a două treimi din numărul deputaților, în termen de cel mult 18 luni de la data prezentării inițiativei respective.

(2) Legea privind modificarea Constituției intră în vigoare după 100 de zile de la data adoptării sale de către Parlament și publicării proiectului în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, dacă în termenul menționat cetățenii, în condițiile articolului 141 alineatul (1) litera a), sau Președintele Republicii Moldova nu inițiază un referendum constituțional. În cazul în care un asemenea demers este făcut, Parlamentul, după avizul Curții Constituționale, declară referendumul constituțional în termenele stabilite de lege.

(3) În cazul în care referendumul constituțional, desfășurat în condițiile articolului 142 alineatul (1), se soldează cu un rezultat negativ sau este declarat nevalabil, legea supusă aprobării prin referendum se consideră nulă.

(4) În cazul în care referendumul constituțional, desfășurat în condițiile alineatului (2), se soldează cu un rezultat negativ, legea se consideră nulă, iar în cazul în care acesta este declarat nevalabil, legea supusă aprobării prin referendum își menține puterea juridică."

42. În textul Constituției, sintagma "raioane, orașe și sate" se substituie prin sintagma "unități teritoriale autonome cu statut special, județe, orașe (municipii) și sate (comune)", iar derivatele cuvintelor "raion", "oraș" și "sat" se substituie prin derivatele cuvintelor "județ", "oraș (municipiu)" și "sat (comună)".

Autorul sesizării consideră că, în scopul consolidării puterii Președintelui țării, este imperios necesară modificarea Constituției, transformând sistemul de guvernare mixt sau semiprezidențial în sistemul prezidențial de guvernare. În opinia sa, prin modificările propuse se urmărește delimitarea și echilibrarea drepturilor și atribuțiilor ramurilor puterii în stat, concretizarea rolului și responsabilității autorităților publice supreme, consolidarea Guvernului, atribuindu-i-se acestuia prerogativa delegării legislative și angajării răspunderii în fața Parlamentului.

Verificând condițiile în care s-a exercitat inițiativa de revizuire a Constituției, Curtea reține următoarele.

În conformitate cu prevederile art.141 alin.(1) lit.c) din Constituție, Președintele Republicii Moldova este abilitat cu dreptul de a iniția revizuirea Legii Supreme și, în acest sens, sesizarea întrunește condiția impusă de norma constituțională.

Propunerile Președintelui statului se încadrează în limitele revizuirii Constituției, prevăzute de art.142 din Constituție. Proiectul legii constituționale corespunde exigențelor privind caracterul suveran, independent și unitar al Republicii Moldova, precum și celor referitoare la neutralitatea permanentă a statului, care pot fi revizuite numai cu aprobarea lor prin referendum, cu votul majorității cetățenilor înscriși în listele electorale și cu condiția că modificările propuse în proiect nu vor conduce la suprimarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora.

Pentru considerentele expuse și având în vedere că, potrivit art.141 alin.(2) din Constituție, proiectele de legi constituționale se prezintă Parlamentului numai împreună cu avizul Curții Constituționale, și conducându-se de art.61 alin.(1) și art.63 lit.a) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională, cu votul a 4 judecători, adoptă

următorul

A V I Z :

1. Revizuirea Constituției este inițiată de Președintele Republicii Moldova în conformitate cu prevederile art.141 alin.(1) lit.c) din Constituția Republicii Moldova.

2. Clauzele proiectului legii pentru modificarea Constituției nu depășesc limitele revizuirii Constituției Republicii Moldova.

3. Proiectul legii pentru modificarea Constituției Republicii Moldova prin referendum, propus de Președintele Republicii Moldova, poate fi prezentat Parlamentului.

4. Prezentul aviz este definitiv, nu poate fi supus nici unei căi de atac, intră în vigoare la data pronunțării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

PREȘEDINTELE
CURȚII CONSTITUȚIONALE

Pavel BARBALAT

Chișinău, 11 iulie 2000.
Nr. 1.

OPINIE SEPARATĂ

Examinînd sesizarea Președintelui Republicii Moldova, în care se solicită avizarea proiectului de lege pentru modificarea Constituției Republicii Moldova, Curtea Constituțională avea obligațiunea să constate, dacă acesta corespunde atît titlului VI din Constituție, cît și Hotărîrii Curții Constituționale nr. 57 din 3 noiembrie 1999 "Privind interpretarea art. 75, art. 141 alin. (2) și art. 143 din Constituție"*

* M.O., 1999, nr. 124-125, art. 68.

De asemenea, pentru examinarea obiectului sesizării, Curtea Constituțională era obligată să opereze cu următoarele prevederi ale Constituției:

- art. 1 alin. (1) și (3), care stipulează că Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil, stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate;

- art. 5 alin. (1), care stabilește că democrația în Republica Moldova se exercită în condițiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura și cu totalitarismul;

- art. 7, conform căruia Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu au putere juridică;

- art. 60 alin. (1), care stabilește că Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului;

- art.72 alin. (1) și (2), care statuează că Parlamentul adoptă legi constituționale, care sînt cele de revizuire a Constituției;

- art. 77 alin. (2), care stabilește că Președintele Republicii Moldova este garantul suveranității, independenței naționale, al unității și integrității teritoriale a țării;

- art. 142 alin. (1) și (2), care stipulează că dispozițiile constituționale privind caracterul suveran, independent și unitar al statului, precum și cele referitoare la neutralitatea permanentă a statului pot fi revizuite numai prin referendum și că nici o revizuire a Constituției nu poate fi făcută, dacă are ca rezultat suprimarea

drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora.

Analiza comparată a obiectului sesizării, pe de o parte, și a prevederilor Constituției și Legii cu privire la Curtea Constituțională, pe de altă parte, mă determină să nu fiu de acord cu Avizul Curții Constituționale din 11 iulie 2000, prin care s-a dat aviz pozitiv inițiativei Președintelui Republicii Moldova de revizuire a Constituției prin referendum național.

Art. 141 alin. (2) din Constituție și Hotărîrea Curții Constituționale nr. 57 din 3 noiembrie 1999 demonstrează că legiuitorul constituant a prevăzut atît subiecții, care pot iniția revizuirea Constituției, cît și unicul organ reprezentativ - Parlamentul Republicii Moldova, care poate realiza această revizuire.

În opinia mea, propunerea Președintelui Republicii Moldova de a revizui Constituția eludînd stipulările art. 141-143 din Constituție nu este altceva decît o tentativă de lovitură de stat. Or, conform art. 2 alin. (2) din Constituție, nici o persoană particulară, nici o parte de popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o altă formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai gravă crimă împotriva poporului.

Mai mult ca atît, la 15 ianuarie 1997 Președintele în exercițiu, potrivit art. 79 alin. (2) din Constituție, a depus în fața Parlamentului și a Curții Constituționale jurămîntul prin care s-a obligat să respecte Constituția și legile țării, să apere democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a Moldovei.

Principiile constituționale enunțate nu fac parte din arsenalul retorismului propagandistic. Aceste dimensiuni și valori politice și juridice sînt detaliate și adunate într-un sistem de garanții constituționale care asigură bazele statalității, iar nerespectarea lor inevitabil atrage, conform art. 89 din Constituție, responsabilitatea Președintelui țării în fața națiunii.

Pentru motivele arătate, consider că problema abordată în sesizare de Președintele Republicii Moldova nu poate face obiectul discuției Curții Constituționale, deoarece Constituția în vigoare nu admite revizuirea sa prin referendum. Poporul Republicii Moldova, în limitele art. 2 alin. (1) din Constituție, poate să-și exercite în mod direct suveranitatea națională, adoptînd o nouă Constituție, care să nu aibă nimic comun cu textul Constituției în vigoare.

JUDECĂTORUL
CURȚII CONSTITUȚIONALE

Gheoghe SUSARENCO